

Oplysninger om de Døvstummes sociale Forhold og Dødelighed i Danmark.

Af

Dr. med. **Holger Mygind.**

Til Belysning af de sociale Forhold, hvorunder de Døvstumme leve, foreligger der her i Landet et fortrinligt — og saa vidt vides enestaaende — Materiale i de Indberetninger om Døvstumme, som samtlige Sognepræster i Landet hvert Aar indsende til Kirke- og Undervisningsministeriet. Naar en Døvstum indberettes første Gang, sker det ved at udfylde de forskellige Rubriker i et Skema, hvis Spørgsmaal væsentligst gaa ud paa at søge Oplysninger om Døvtumhedens nærmere og fjernere Aarsager, dens Art etc. Hvert følgende Aar opføres den Døvstumme paa et Skema indeholdende andre Spørgsmaal, der væsentligst tage Sigte paa forskellige Forhold vedrørende den Døvstummes sociale Stilling, med hvilken Staten af flere Grunde ønsker at udøve en Kontrol. Dette Skema er affattet paa følgende Maade:

	Indberetning		
	for Aaret 18	frå	Stift
	om en Døvstum, som tidligere har været anmeldt.		
1.	Den Døvstummes Opholdssted (Amt, Herred, Sogn og By):		

2. Den Døvstummes Navn:

— — Alder:

— — Fødested:

3. Hvilket er den Døvstummes fornemste Meddelelsesmiddel: mundtlig Tale, Skrift, Haandalfabet eller Tegnsprog? [Dersom mundtlig Tale er den Døvstummes fornemste Meddelelsesmiddel, maa det tillige oplyses, om den Døvstomme baade i Hjemmet og ligeoverfor Fremmede kan gøre sig forstaaelig ved mundtlig Tale, og om han (hun) kan aflæse mundtlig Tale baade fra sine Nærmestes og fra Andres Mund.]

4. Om den Døvstomme er oplært hjemme (og i saa Tilfælde af hvem) eller paa en af de bestaaende Anstalter for Døvstomme (det kongelige Døvstomme-Institut i København, det kongelige Døvstomme-Institut i Fredericia, de Kellerske Instituter for uegentlige og aandssløve Døvstomme, Frøken Mathisens Døvstomme-Hjem for Børn af bedre stillede Forældre i København) og i saa Fald, paa hvilken af disse Anstalter, og naar afgaaet derfra — samt om den Døvstomme er konfirmeret.

5. Den Døvstummes Haandtering: om han (hun) kan ernære sig selv eller nyder offentlig Understøttelse.

6. Om den Døvstomme er gift, og da naar. Om den Døvstomme er Enkemand (Enke) og da siden naar?

7. Den Døvstummes Ægtefælles Navn, Fødselsdag, Fødselsaar samt Fødested.

8. Om de i Ægteskabet avlede Børn (afdøde Børn medregnede):

deres Antal,

— Køn,

— Navn, Fødselsdag og -Aar (eventuelt Dødsaar),

— Fødested:

9. Om der blandt den Døvstummes Søskende findes (eller fandtes) nogen, der er (var) døvstum, døv, tunghør eller lidende af en Øresygdom og da hvilken.

10. Om nogen af de fornævnte Børn er (var) døvstum, døv, tunghør eller lidende af Øresygdom og da hvilken.

11. Anmærkning, hvor bemærkes, naar den Døvstomme afgaar ved Døden eller forlader Sognet.

., den

18 .

Indberettet af

.

Ovenstaaende Skema benyttes imidlertid ikke i København, idet de her levende Døvstomme opføres paa særlige, af Politiet udsendte Skemaer, der kun

omfatte Spørgsmaal om den Døvstummes Navn, Alder, Fødeby og Beskæftigelse samt om, hvor den Døvstumme er oplært. Som Følge heraf kunne adskillige Spørgsmaal vedrørende de Døvstummes sociale Stilling ikke besvares for Københavns Vedkommende.

Som Grundlag for nærværende Fremstilling af Døvstumbefolkningens sociale Stilling i Danmark er benyttet samtlige i Foraaret 1886 til Kirke- og Undervisningsministeriet af Landets Sognepræster indsendte »Indberetninger om tidligere anmeldte Døvstumme« samt Københavns Poli-Skemaer for Oktober 1885*). Af Sognepræsternes Indberetninger ere dog kun Spørgsmaalene 3—11 bearbejdede her, idet de to første Spørgsmaal paa Skemaet ere behandlede og udførligt fremstillede i et tidligere Arbejde**). Desuden er benyttet her Besvarelserne af de Spørgsmaal vedrørende den Døvstummes Forældres sociale Stilling og Vilkaar, som findes paa samtlige de indtil den 1. Juli 1890 indsendte »Indberetninger om Døvstumme, som ikke tidligere have været anmeldte«, hvilke Indberetninger i deres nuværende Form første Gang anvendtes i Aaret 1879, og hvoraf der indtil det nævnte Tidsrum paa det kongelige Døvstumme-Institut i København beroede ialt 553.

Det Materiale, som saaledes har dannet Grundlaget for nærværende Arbejde, har paa alle de Punkter,

*) Disse Indberetninger, saavel som Indberetningerne om Døvstumme, der ikke tidligere have været anmeldte, bero paa det kongelige Døvstumme-Institut i København, og blev herfra ved afdøde Pastor Malling-Hansens Velvilje stillede til Forfatterens Disposition.

***) Døvstumhedens Udbredelse i Danmark. Hospitals-Tidende, 1890, Nr. 11 og 12.

hvor Forfatteren har været i Stand til at kontrollere det, vist sig at være paalideligt i enhver Henseende*). Exempelvis skal anføres, at en statistisk Bearbejdelse af Spørgsmaalene Nr. 1 og 2 paa Indberetningerne over tidligere anmeldte Døvstumme har givet Resultater, der, paa de Punkter, hvor en Sammenligning kunde finde Sted, have været overensstemmende med Folketællingernes. Det maa desuden fremhæves, at de stillede Spørgsmaal ere gennemgaaende besvarede udførligt og med rigtig Forstaaelse, og i overordentlig mange Tilfælde er der anvendt kendelig Omhu paa at give Svarene saa nøjagtigt som muligt.

Det skal endelig bemærkes, at de nedenfor fremstillede Resultater paa flere Punkter ere sammenlignede med de i andre Lande vundne. Der foreligger imidlertid ikke paalidelige Oplysninger om de Forhold, der her skulle omhandles, fra ret mange Steder.

Den sociale Stilling, et Individ indtager i Samfundet, betinges som Regel ikke alene af Forhold vedrørende Individet selv, men ogsaa af de Forhold, hvorunder dets Ascendenter, og da navnlig dets Forældre have levet. Dette sidste Moment maa i særlig Grad have Betydning, naar Individet er døvstumt, idet i saa Tilfælde Udsigterne til at hæve sig op af det Samfundslag og

*) Det fornylig af Kultusministeriet til Landets Biskopper udsendte Cirkulære angaaende Mangler ved Udfyldelsen af Sognepræsternes Indberetninger om Døvstumme vedrører næsten udelukkende Indberetningerne angaaende Døvstumme, der ikke tidligere have været anmeldte, og er rettet mod Besvarelser af enkelte Spørgsmaal af disse, der ikke ere Genstand for Undersøgelse her.

de sociale Forhold, hvori Vedkommende er født, ere saare ringe, fordi den Døvstummes Legemsmangel paavirker i høj Grad hans Evner og Dygtighed i Kampen for Tilværelsen. Paa den anden Side synker den Døvstumme i Reglen ej heller betydelig længere ned i Samfundslagene fra den Plads, der er ham anvist ved Fødslen, dels paa Grund af den Omsorg, hvormed Staten i de civiliserede Lande, og da navnlig i vort Land, tager sig af den Døvstumme, og dels paa Grund af at den Døvstummes Ulykke er egnet til at vække Sympathi og Medlidenhed hos hans Medmennesker.

Til Oplysning om de Forhold, hvorunder Landets Døvstumme ere fødte, foreligger der i »Indberetninger om ikke tidligere anmeldte Døvstumme« Besvarelser af to herhen hørende Spørgsmaal, nemlig angaaende 1) den Døvstummes Forældres Stilling og 2) disses Vilkaar.

Der fandtes ialt 553 Skemaer indeholdende en Besvarelse af disse Spørgsmaal (se S. 3); da imidlertid adskillige af disse Skemaer vedrørte Søkende, bliver Antallet af de Fædre, der havde avlet døvstumme Børn, noget mindre — ialt 496 Mænd. Blandt disse angaves 154 at være Husmænd, 80 Gaardmænd, 71 Arbejdsmand, 34 Indsiddere, 11 Tjenestekarle, 9 Møllere, 9 Tømrere, 9 Snedkere, 8 Fiskere, 8 Skomagere, 7 Smede, 6 Skræddere osv.

Da næsten tre Fjerdedele af Danmarks Befolkning leve paa Landet, er det ikke paafaldende, at Majoriteten af Danmarks Døvstumme ifølge deres Fødsel tilhøre Landboklassen. Dette er ogsaa paavist ved en tidligere Undersøgelse, der tillige godtgjorde, at Landbefolkningen dog ikke — saaledes som tidligere antaget

— leverer et relativt større Kontingent Døvstumme end Bybefolkningen*). Den Omstændighed, at Fler-tallet af Landets Døvstumme have deres Udspring af Landboklassen, maa selvfølgelig bevirke, at en forholdsvis stor Del af samtlige i Landet levende Døvstumme indtage en social Stilling, der er præget af de for Landbefolkningen karakteristiske Forhold — forudsat, at de paa Landet fødte Døvstumme ikke af en eller anden Grund i fremtrædende Grad søgte ind til Byerne, fordi f. Ex. de her fandt lettere Beskæftigelse o. s. v. Det viser sig imidlertid, at af de i Danmarks Landdistrikter fødte, i Aaret 1886 levende Døvstumme, der ialt udgjorde 957 Individier*), havde kun 36 ♂: 3.76 pCt. taget Ophold i Hovedstaden, og 58 ♂: 6.07 pCt. Ophold i Købstæderne (de paa Døvstumme-Institutterne i København og Fredericia sig opholdende Børn selvfølgelig undtagne). Dette viser en Bevægelse af Døvstummebefolkningen fra Landet til Byerne, der er temmelig nøjagtig lig den øvrige Befolkning, for hvilken de tilsvarende Tal i 1880 vare 3.54 og 6.93 pCt. Det vil saaledes navnlig ses, at Hovedstadens Tiltrækning paa Døvstummebefolkningen ikke er saa betydelig, som man skulde vente — og som man faktisk har frygtet — i Betragtning af, at der i København uddannes saa mange Døvstumme paa de her værende Instituter, og at der her er truffet særlige Foranstaltninger til at hjælpe de Døvstumme (Foreninger, Arbejdshjem o. s. v.). For Norges Vedkommende har Dr. Uchermann paavist ganske lignende Forhold, idet

*) Mygind l. c. S. 295.

86.3 pCt. af de her i 1885 levende Døvstumme vare fødte paa Landet. medens 76.8 af dem havde Ophold her. Ej heller i Norge var der nogen særlig stærk Indvandring til Hovedstaden*).

Det maa dernæst bemærkes, at den Omstændighed, at det ved en særlig Beregning har vist sig, at der mangler c. 30—40 Indberetninger fra København om ikke tidligere anmeldte Døvstumme, har bevirket, at de til Landbefolkningen hørende Samfundsklasser have traadt forholdsvis lidt for stærkt frem i numerisk Henseende i nærværende Undersøgelse. Det viser sig nemlig, at medens, ifølge tidligere Undersøgelser**), der af 100 danskfødte Døvstumme vare fødte henholdsvis i Hovedstaden, Købstæderne og i Landdistrikterne:

9.93 12.20 77.87,

var af 100 danskfødte Døvstumme, som der fandtes første Indberetning om, fødte henholdsvis

4.25 13.12 82.63

i Hovedstaden, Købstæderne og Landdistrikterne. At der saaledes mangler en Del Indberetninger fra København, skyldes den Omstændighed, at de Døvstumme her — som omtalt S. 2 — optages paa særlige af Politiet omsendte Skemaer, og i Reglen først anmeldes paa de S. 1 omtalte første Indberetninger ved eller umiddelbart før deres Optagelse paa Landets Døvstumme-Instituter, hvilket finder Sted, naar Vedkommende har fyldt det 8de Aar, medens de paa Landet og i Købstæderne levende Døvstumme ret ofte anmeldes paa disse Skemaer før det 8de Aar.

*) Oplysninger til Kirkekomiteen om en Del Forhold vedkommende Døvstumhedens Forekomst i Norge S. 9 og 11.

**) Mygind l. c. S. 295.

Til yderligere Oplysning om de Hjem. hvorfra vort Lands Døvstumme udgaa, er der paa de ofte omtalte første Indberetninger om Døvstumme opstillet Spørgsmaal om den Døvstummes Forældres Vilkaar. Da Svarene paa dette Spørgsmaal selvfølgelig variere meget, er det forbundet med nogen Vanskelighed at sammenstille en Oversigt over dette Forhold. I nedenstaaende Oversigt er forsøgt at inddele de Paa-gældende i 4 Grupper, hvis Sammentælling da har givet følgende Resultat:

Velstand	5	Individer e.	1.0	pCt.
Gode Forhold	92	—	-	16.0
Tarvelige Forhold	311	—	-	56.2
Fattigdom	130	—	-	23.5
Ubestemte el. mang- lende Angivelse	15	—	-	2.7
Ialt..	553			100.0

Da der fuldstændig mangler Opgivelser fra andre Grupper af Befolkningen til Sammenligning f. Ex. fra Blinde eller Idioter, vil der ikke være Anledning til at tilføje yderligere Bemærkninger.

Spørgsmaalet om, hvilken Konfession Landets Døvstumme høre til ifølge Fødsel, kan ikke besvares ad direkte Vej, eftersom Skemaerne ikke indeholde noget Spørgsmaal i saa Henseende, men der kan naturligvis ikke være nogen Tvivl om, at de allerfleste Døvstumme her i Landet ere Protestanter, eftersom de ikke protestantiske Konfessioner have forholdsvis saa faa Bekendere i Danmark. Flere af Udlandets Statistiker have paavist en noget større Udbredelse af Døvhed mellem Katholiker end mellem Protestanter (i Bayern

er dog Forholdet omvendt^{*)}), og alle have paavist en større Udbredelse af Døvstumhed blandt Israeliter end blandt andre Trosbekendere (i Bayern forekom Døvstumhed endog med den dobbelte Hyppighed hos Israeliter end hos Kristne^{**})). Jeg har i et tidligere Arbejde udtalt, at der blandt de her i Landet i 1886 levende Døvstumme fandtes 4 Individuer med udtalte mosaitisk For- og Efternavne, hvoraf jeg drog den Slutning, at der fandtes 4 jødiske Døvstumme i Landet^{***}). Da der fra kompetent Side er bleven rejst Tvivl om, at der fandtes et forholdsvis saa stort Antal jødiske Døvstumme her i Landet[†]), har jeg underkastet Sagen en fornyet Undersøgelse, der har givet det Resultat, at alle de 4 Individuer, jeg ifølge deres Navn havde antaget for Mosaiter, ogsaa i Virkeligheden vare dette, og der fandtes altsaa i 1886 (og findes endnu da dette nedskrives) 4 døvstumme Israeliter svarende til c. 4000 Individuer af denne Konfession.

Naar det endelig omtales, at 27 af de omtalte 553 Døvstumme vare fødte udenfor Ægteskab, er hermed udtømt alle de Oplysninger, som det til Raadighed stillede Materiale har kunnet yde til Belysning af de sociale Forhold, hvormed Landets Døvstumme ere fødte. Det turde af det Forudgaaende fremgaa, at alle de positive Oplysninger, der have kunnet skaffes tilveje, pege bestemt hen paa, at de Døvstumme i Følge deres Fødsel gennemgaaende høre til Sam-

^{*)} Mayr: Die Verbreitung der Blindheit, der Taubstummheit etc. in Bayern. München 1877. S. 29.

^{**)} l. c. S. 29.

^{***)} Mygind, l. c. S. 270.

^{†)} Medicinsk Selskabs Forhandlinger for 1889--90. S. 66.

fundets i økonomisk og social Henseende mindre gunstigt stillede Lag — et Forhold, der ogsaa er paavist for Sachsens Vedkommende af Dr. H. Schmaltz*). Det maa dog paa den anden Side stærkt fremhæves, at Døvstumhed ej heller skaaner de gunstigst situerede Stænder, hvilket staar i Forbindelse med, at den efter Fødslen erhvervede Døvstumhed ofte har noget fuldstændigt tilfældigt i sin Optræden, og at den Døvstumhed, der skyldes medfødte sygelige Forandringer af Høreorganet, for en stor Del afhænger af Aarsager, der ofte gøre sig gældende med særlig Styrke i de i social Henseende vel situerede Klasser (f. Ex. Blodslægtskab mellem Ægtefæller, Familiedegeneration o. s. v.).

Efter saaledes at have omtalt de Forhold, som ere af Betydning med Hensyn til at belyse de Døvstummes sociale Stilling, for saavidt denne betinges af deres Ascendents Opholdssted og disses Plads i Samfundet, vil der blive skænket de for den Døvstummes egen Person ejendommelige Forhold en Omtale, for saavidt som disse ere middelbare eller umiddelbare Følger af den Abnormitet, den Døvstumme frembyder.

Hvad for det første de Døvstummes Opdragelse og Uddannelse angaar, da foreligger der af Indberetninger for 1886 om tidligere anmeldte Døvstumme ialt 575 saadanne vedrørende 297 mandlige og 278 kvindelige voxne Døvstumme, der levede paa Landet og i Købstæderne (Hovedstaden ikke medregnet, hvor som før omtalt de Døvstumme opføres paa særlige Skemaer med nogle faa Spørgsmaal vedrørende deres personlige

*) Die Taubstumme in Königreich Sachsen. Leipzig 1884. S. 179.

Forhold), og som vare konfirmerede eller komne ud over Konfirmationsalderen. Om 59 af disse Døvstumme fandtes der kun mangelfulde eller ingen Oplysninger med Hensyn til deres Opdragelse og Uddannelse. Af de resterende 516 var 47 o: kun 9,1 pCt. opdragede og oplærte i Hjemmet, hvilken Uddannelse tillades her i Landet efter indgiven Ansøgning, naar der er tilstrækkelig Garanti for, at der i Hjemmet kan ydes den Døvstumme en tilfredsstillende Undervisning af Personer, der ere fortrolige med Døvstummes Undervisning. 31 Døvstumme o: 6,0 pCt. havde slet ingen Undervisning nydt, i de fleste Tilfælde — saavidt det kunde skønnes — paa Grund af de Paagældendes mangelfulde aandelige Udvikling; i enkelte Tilfælde maatte dog Aarsagen efter al Sandsynlighed søges i en endnu af og til forekommende uforklarlig Tilbøjelighed hos Forældre til at unddrage deres døvstumme Børn Statens Kontrol og Undervisning. Om 438 Døvstumme o: 84,9 pCt. fandtes derimod den bestemte Angivelse, at de vare uddannede paa et af de i Landet værende Døvstumme-Instituter (se S. 2), et Procental, der næppe er højere i noget andet Land. Exempelvis kan anføres, at Dr. Wilhelmi i Kredsen Magdeburg blandt 519 Døvstumme (hvoraf dog 44 under Skolealderen) kun fandt 292, der besøgte eller havde besøgt et Døvstumme-Institut*).

I nøje Forbindelse med de Døvstummes Uddannelse staar deres Konfirmation, for saavidt som den Omstændighed, om et Individ er blevet konfirmeret eller

*) Statistik der Taubstummen des Regierungbezirkes Magdeburg nach der Volkszählung von 1871. Beilage zur Deutschen Klinik, 1873, S. 84.

ikke, i de fleste Tilfælde er et Udtryk for den Paagældendes aandelige Udvikling i Pubertetsalderen, og for det Resultat, Undervisning af den Paagældende overhovedet har givet. Det viser sig, at af de S. 10 omtalte 575 voxne Døvstumme (hvortil altsaa er henregnet alle Døvstumme, der enten havde forladt det paagældende Døvstumme-Institut eller for saavidt de vare oplærte i Hjemmet havde fyldt 16 Aar, hvilken Alder er den sædvanlige Konfirmationsalder her i Landet for Døvstumme, idet deres Uddannelse paa Institutterne varer i 8 Aar), var der 13, om hvilke ingen Oplysninger fandtes; af de resterende 562 Døvstumme vare de 515 \approx 91.6 pCt. konfirmerede og om 47 \approx 8.4 pCt. angaves det bestemt, at de ingen- sinde vare blevne konfirmerede. Dette sidste Forhold skyldes i enkelte Tilfælde utvivlsomt den Omstændighed, at den Døvstummes Paarørende havde unddraget den Døvstumme al Undervisning, men i største Delen af disse Tilfælde har Aarsagen sikkert været den, at de paagældende Døvstumme have været mangelfuldt udviklede i aandelig Henseende. Da døvstumme Idioter ikke ere medtagne i nærværende Undersøgelse — idet saadanne Individuers Medregnen vilde i mange Henseender forviske det Billede af de Døvstummes sociale Forhold, som her søges udkastet —, er der al Anledning til at anse det Antal Individuer, der ikke ere blevne konfirmerede, for forholdsvis ikke ringe, og det peger hen paa, at Døvstumbhed ikke sjældent ledsages af Mangler i de aandelige Evner. Dette Forhold, der er fremhævet af enkelte Døvstumme-Pædagoger paa Grundlag af deres personlige Erfaringer, kan forklares derved, at Døvstumbhed ikke sjældent er fremkaldt ved

en akut Hjernesygdom, som har efterladt sine Spor saavel i Høreorganet som i Hjærnen, hvilken Opstaaelsesmaade utvivlsomt ogsaa er af største Betydning for den Døvstumhed, der er kompliceret med Idioti. Det er derfor ogsaa at vente, at der blandt Døvstumme findes de talrigste Overgangsformer fra den Døvstumhed, der er ledsaget af lette mentale Abnormiteter og til den, der er kompliceret med udtalt Idioti — en Abnormitet, som maaske ogsaa de paagældende Individuers Paarørende trykke sig ved at betegne ved det rette Navn ligeoverfor de Præster, der skulle affatte Indberetningerne. At Hjernesygdomme, der have fremkaldt Døvstumhed, ikke sjældent ogsaa efterlade Mærker i det intellektuelle Liv, er iøvrigt paavist af Dr. A. Hartmann, idet denne ved at undersøge paa et Døvstumme-Institut de Elever, der vare blevne døve som Følge af en Hjernesygdom, fandt, at over Halvdelen af disse viste én middelmaadig eller ringe Begavelse, og for flere af disse Individuers Vedkommende var det overhovedet tvivlsomt, hvorvidt de egnede sig til at modtage nogen Undervisning*). Paa den anden Side er det en Kendsgøring, at mange Døvstumme ere fortrinligt udrustede i aandelig Henseende, og at den væsentligste Aarsag til at kun saa faa Døvstumme — saaledes som det vil blive paavist senere — opnaa mere fremtrædende sociale Stillinger kun er den Omstændighed, at de mangler en saa vigtig Sans som Hørelsen er for Mennesket, samt rent ydre Forhold.

Blandt de ydre Forhold, som utvivlsomt spille en Rolle med Hensyn til at indsnævre den Ramme, inden-

*) Taubstummheit und Taubstummenbildung. Stuttgart. 1880. S. 14.

for hvilken de Døvstummes sociale Stilling almindeligvis begrænses, og som tillige nødvendigvis maa fremkalde en vis Ensartethed i de Døvstummes Udvikling, Dannelsestrin o. s. v., maa særlig fremhæves de døvstumme Børns Optagelse og Uddannelse i Døvstumme-Anstalter. Disse maa nemlig væsentlig være indrettede paa at yde en Undervisning, der er afpasset efter Gennemsnitstypen af de Døvstumme, der optages her, og uagtet der netop i Danmark er truffet Foranstaltninger i langt større Udstrækning end andre Steder til under Undervisningen at gruppere de Døvstumme efter deres Intelligens, Taleevne, Flid o. s. v., saaledes at enhver Døvstum modtager en efter hans Evner og Tarv afpasset Uddannelse, saa vil dog de med fremragende aandelige Evner begavede Døvstumme kun med Vanskelighed kunne naa til det samme aandelige Udviklingstrin som hørende Individier med den tilsvarende Begavelse og derfor kun med Vanskelighed bane sig frem til en mere fremskudt social Stilling.

En Bearbejdelse af den Rubrik i Døvstumme-Skemaerne, der omhandler de Døvstummes Stilling, vil ogsaa vise, at de i det Forudgaaede anstillede Betragtninger ere rigtige, idet der blandt 313 døvstumme Mænd over 20 Aars Alderen, om hvilke der fandtes positive Oplysninger om de paagældendes borgerlige Stilling, kun fandtes 2 saakaldte immaterielle Frembringere, nemlig 2 Lærere i København. medens hele Resten af Danmarks døvstumme Mænd (afset fra hine, der enten vare Rentiers, Fattighuslemmer eller overhovedet ingen Næringsvej havde), ere oplærte til at leve af deres Hænders Gerning. Det er iøvrigt karakteristisk, at ikke mindre end 236 Individier af de omtalte

313 Døvstumme, altsaa 75 pCt., vare eller havde været Haandværkere, og at navnlig enkelte Haandværkere meget søgte af Døvstumme, saaledes som efterstaaende Oversigt fremviser: Skomagere 96, Skræddere 59, Snedkere 37, Vævere 10, Bogbindere 5, Malere og Cigararbejdere hver 3, Bødkere, Træskomænd, Drejere, Sadelmagere, Børstenbindere, Rebslagere, Barberer hver 2, Litografer, Metalarbejdere, Hjulmænd, Karetmagere, Tømrere, Bundtmagere, Blikkenslagere, Formere og Korkskærere hver 1 — ialt altsaa 236 Haandværkere. Desuden fandtes der 11 Tjenestekarle, 5 Arbejdsmand og 1 »Strikker«; fremdeles dreve 6 selvstændigt Landbrug, 1 var opført som Mejerist og 1 var Bryggeribestyrer.

Statistiker fra andre Lande (f. Ex. Nassau og Norge) vise en lignende Overvægt for de samme Haandværk. Grunden hertil maa søges i, at saadanne Haandværk kun fordre Beskæftigelse indendørs, og ikke stiller særlige Fordringer til Udøverens Høreorganer, hvorfor ogsaa mange Døvstumme modtage Undervisning i disse Beskæftigelser under deres Ophold paa Døvstumme-Institutet — et Forhold, der naturligvis fremkalder en stærk Tilgang af Døvstumme til disse Fag.

Hvad de døvstumme Kvinders Beskæftigelse angaar, da viser det sig, at der fandtes positive Oplysninger herom i 122 Tilfælde. Med Syning og Haandarbejde vare beskæftigede 72 Kvinder, med Vask og Strygning 21 (deraf største Delen i Arbejdshjemmet for døvstumme Piger i København), med Tjenestepigegerning 12, med Vævning paa Landet 5, Fabriksarbejde 1 og Undervisning 1. Resten af de døvstumme Kvinder, nærværende Undersøgelse omfatter, opholdt sig enten i

deres Hjem eller hos Fremmede, idet snart huslig Ger-ning, snart ingen Beskæftigelse var opgivet (saaledes f. Ex. for de fleste gifte Kvinders Vedkommende), lige-
som flere vare Almissenydere eller Fattiglemmer (se nedenfor).

Efter det i det Forudgaaende Fremstillede vil man være i Stand til at følge det døvstumme Gennemsnits-
menneske fra hans Fødsel, gennem Barndommen og Ungdommen indtil det Tidspunkt, da han har valgt en Levevej, og det Billede, man kan danne sig heraf, kan tegnes saa meget desto skarpere, som det har vist sig, at de Forhold, der vedrøre de Døvstumme, og som hidtil ere berørte, vise bestemte Træk, der ere karakteristiske for en større Hovedmasse af Døvstumme her i Landet (Fødested paa Landet under smaa Kaar, Undervisning paa Statsanstalter, Valg af bestemte Haandværk o. s. v.). Der skal nu forsøges i det Følgende at give en Beskrivelse af, hvorledes det fremdeles gaar den Døvstumme i Livet.

Hvad for det første de Døvstummens ægte-
skabelige Stilling angaar, da maa det erindres, at vi kun ere i Besiddelse af Oplysninger angaaende dette Forhold for Købstædernes og Landdistrikternes Vedkommende (se S. 2). Det viser sig da, at af 278 døvstumme Mænd over 20 Aars Alderen (jvf. S. 10), vare eller havde 81 o: 29.4 pCt. været gifte. Da — ifølge Folketællingen af 1880 — 71.6 pCt. af Mændene over 20 Aar i Landbefolkningen (til hvilke som nævnt S. 5 og 6 Hovedmassen af de Døvstumme høre saavel efter Fødested som Opholdssted) vare eller havde været gifte, vil det ses, at de døvstumme Mænd forholdsvis sjældent indgaa

Ægteskab. De døvstumme Kvinder indgaa endnu sjældnere Ægteskab, idet kun 46 af 256 Kvinder over 20 Aar $\text{\textcircled{3}}$: 18.₀ pCt. vare eller havde været gifte, medens det tilsvarende Procenttal for Kvinder af Landbefolkningen er 75.₀ pCt. Da samtlige Indberetninger for 1886 indeholde positive Oplysninger om, hvorvidt de paagældende Døvstumme vare gifte eller ugifte, fandtes der altsaa af 534 voxne Døvstumme over 20 Aars Alderen ikke mindre end 407 $\text{\textcircled{3}}$: omtrent tre Fjerdedele af de voxne Døvstumme levende i ugift Stand, medens de Ugiftes Tal i Landbefolkningen ellers kun udgør omtrent en Fjerdedel. En Sammenligning med Forholdet i andre Lande viser dog, at de Døvstumme indgaa Ægteskab endnu sjældnere i disse; saaledes vare ikke mindre end 88.₀ pCt. af de voxne Døvstumme i Regeringskredsen Magdeburg ugifte*), i Regeringskredsen Köln 90.₀ pCt.**), og i Preussen var i 1880 endog 91.₅ pCt. af Mændene og 94.₀ pCt. af Kvinderne blandt de Døvstumme ugifte***). I Bayern var i 1871 93 pCt. af samtlige døvstumme voxne Individuer ugifte†).

Blandt de under gifte Døvstumme opførte 81 Mænd vare 6 Enkemænd og 2 Fraskilte, og blandt de under de 46 gifte døvstumme Kvinder opførte Individuer vare 3 Enker, 2 Fraskilte og 1 Forladt.

Aarsagen til, at de Døvstumme forholdsvis sjældent

*) *Wilhelmi*: l. c. S. 74.

**) *Lent*: Statistik der Taubstummen des Regierungsbezirkes Köln. Köln 1870. S. 20.

***) *Guttstadt*: Die Verbreitung der Blinden etc. in Preussen. Zeitschrift des Kgl. Preussische statistischen Bureaus, 1883. S. 208.

†) *Mayr*: l. c. S. 29.

indgaa ægteskabelige Forbindelser, maa efter min Formening væsentligst søges dels deri, at de — som vi senere skulle se — forholdsvis sjældnere komme i selvstændige Stillinger, der give rigeligt materielt Udkomme, og dels ogsaa deri, at den Døvstummes Stilling almindeligvis er noget isoleret. Dette sidste Forhold er en ligefrem Følge af den Døvstummes Hørelsesdefekt, idet denne bevirker, at hans Omgangskreds stærkt indsnævres paa Grund af den Vanskelighed, han har ved at sætte sig i Rapport til Omverdenen. Heraf følger med Nødvendighed, at den Døvstummes Valg af Ægtefælle bliver vanskeligere, hvortil ogsaa kommer den Omstændighed, at en Mand, og da navnlig en Kvinde, med en saa fremtrædende Mangel som Døvstumhed er, i Reglen har — ceteris paribus — vanskeligere ved at vinde lydhøre Individuer af det modsatte Køn. Erfaringen lærer ogsaa, at de Døvstumme søge at bøde meget paa deres isolerede Stilling ved indbyrdes Sammenhold, og af de Døvstumme, der gifte sig, indgaa, som vi senere skulle se, forholdsvis mange Ægteskab med Døvstumme. Paa mangfoldige Steder i Landet har nu den Døvstumme kun ringe Lejlighed til at træffe sammen med andre Døvstumme, og hans Stilling er derfor endnu mere isoleret end den Døvstummes i Købstæderne og navnlig i Hovedstaden. Vi se derfor ogsaa, at medens der i Landdistrikterne og i Købstæderne svarende til 534 Døvstumme, som vare over 20 Aar, fandtes 70 ♂: 13,1 pCt., der havde indgaaet Ægteskaber indbyrdes, fandtes der i København svarende til 100 Døvstumme af samme Alder 24 ♂: 24,0 pCt., der havde indgaaet og endnu levede i et saadant Ægteskab

(ialt 12 Ægteskaber⁸⁾). En mindre væsentlig Grund til de Døvstummes forholdsvis sjældne Ægteskaber er vistnok Frygten for, at saadanne Ægteskaber rummer Farer for Afkommet: thi selv om denne Frygt var fuldt begrundet, viser dog Erfaringen fra andre Omraader, at de enkelte Individier almindeligvis kun i ringe Grad lade sig paavirke af en saadan Frygt, naar de agte at indgaa Ægteskab.

En nærmere Undersøgelse af de Ægteskaber, der ere indgaaede af de her i Landet levende Døvstumme, giver følgende Resultat. Der fandtes i Begyndelsen af Aaret 1886 ialt i Landdistrikterne og i Købstæderne 100 Ægteskaber sluttede mellem Individier, af hvilke enten det ene eller begge vare Døvstumme. Af disse Ægteskaber vare dog flere i Henhold til det S. 17 Fremstillede ophørte enten paa Grund af Dødsfald eller Skilsmisse. Disse 100 Ægteskaber vare sluttede paa følgende Maade:

43	døvstumme Mænd	havde ægtet	ikke døvstumme Kvinder.
35	—	—	— døvstumme —
17	—	Kvinder	— — ikke døvstumme Mænd.

100	Ægteskaber vare indgaaede af 83 døvstumme Mænd og 52 døvstumme Kvinder.		

Det vil heraf ses, at Døvstumme forholdsvis hyppigt her i Landet indgaa Ægteskab indbyrdes, og at navnlig de døvstumme Kvinder

⁸⁾ Denne Oplysning er fremkommen ved at gennemgaa Politiskemaerne for København for Oktober 1885, hvor der for 12 døvstumme Kvinder under Rubriken Beskæftigelse er opført, at de vare gifte med en foran anført døvstum Mand.

paafaldende hyppigt ved Indgaaelse af Ægteskab ægte døvstumme Mænd, idet over to Trediedele af Landets gifte døvstumme Kvinder havde ægtet døvstumme Mænd. Der findes næppe noget andet Land, hvor Døvstumme indgaa Ægteskab indbyrdes saa hyppigt som i Danmark, hvor der saaledes findes i Landdistrikterne og Købstæderne 35 og i København (se S. 9) mindst 12, ialt altsaa mindst 47 saadanne Ægteskaber, svarende til 1255 Døvstumme af alle Aldre og begge Køn*). Dog nærmer Forholdet i Sachsen sig noget hertil, idet der her i 1880 fandtes 41 saadanne Ægteskaber svarende til en Døvstummebefolkning paa 1726 Individider**). I Regeringskredsen Magdeburg fandtes i 1871 kun 9 Ægteskaber, hvor begge Ægtefæller vare døvstumme, svarende til ialt 519 Døvstumme***), og i Irland i Aaret 1851 endog kun 5 saadanne Ægteskaber svarende til en Døvstummebefolkning paa ikke mindre end 4151 Individider†). Grunden til, at Tallet for de to sidstnævnte Lande er saa ringe, maa dog delvis søges deri, at Undersøgelserne fra disse ere af ældre Dato, idet der næppe er nogen Tvivl om, at Antallet af Ægteskaber mellem Døvstumme indbyrdes overalt — ligesom vi senere skulle se det for Danmarks Vedkommende — er i stærk Stigning.

Med Hensyn til Antallet af de Børn, der vare avlede i de af Døvstumme indgaaede Ægteskaber, viste det sig, at der i tre Tilfælde

*) Jvf. Mygind: l. c. S. 264.

***) H. Schmaltz l. c. S. 139.

***) Wilhelmi: l. c. S. 73.

†) Wilde: Practical Observation on Aural Surgery etc. London 1853. S. 472.

ingen Oplysninger fandtes om Antallet af de i disse Forbindelser fødte Børn. I de øvrige 97 Ægteskaber, om hvilke der forefandtes Oplysninger om Antallet af de avlede Børn, var der født ialt 183 Børn α : gennemsnitlig 1.88 Børn i hvert Ægteskab. Dette synes at tyde paa en forholdsvis ringe Frugtbarhed i saadanne Ægteskaber, hvor den ene eller begge Ægtefæller ere døvstumme, idet Mygge fandt, at det gennemsnitlige Antal Børn i hvert almindeligt Ægteskab udgjorde 3.54 i de af ham undersøgte Landdistrikter — et Tal, der nærmer sig stærkt de af Rubin & Westergaard for Københavns Vedkommende fundne^{*)}. Ogsaa andre Steder er der fundet et forholdsvis ringe Antal Børn avlede i Døvstummes Ægteskaber; saaledes fandt Lent i Regeringskredsen Köln gennemsnitlig kun 1.75 Børn i hvert Døvstummeægteskab^{**)} og Wilhelmi i Regeringskredsen Magdeburg 2.00^{***)}.

Inddeles de af Døvstumme indgaaede Ægteskaber i de S. 19 omtalte 3 Grupper, da er Resultatet for Danmarks Vedkommende følgende: Blandt de 48 Ægteskaber, hvor kun Manden var døvstum, var Antallet af Børn ubekendt i ét Tilfælde; i Resten var der avlet ialt 107 Børn α : gennemsnitlig 2.3 i hvert; 4 af disse Ægteskaber vare barnløse. I de 17 ægteskabelige Forbindelser, i hvilke kun Konen var døvstum, var født ialt 38 Børn α : 2.2 gennemsnitligt i hvert. Af disse Forbindelser vare 3 barnløse. Blandt de 35 Ægte-

*) Ægteskabsstatistik paa Grundlag af den sociale Lagdeling i København. 1890. S. 79.

***) l. c. S. 20.

***) l. c. S. 74.

skaber, hvor begge Ægtefæller vare døvstumme, var der et, hvorom ingen Oplysninger forelaa; i de øvrige 34 Ægteskaber var der avlet ialt 38 Børn \approx gennemsnitlig kun 1,1 Barn i hvert, og af disse ægteskabelige Forbindelser vare ikke mindre end 13 barnløse. Herefter synes navnlig de Ægteskaber, hvor begge Ægtefæller ere døvstumme, at være meget lidet frugtbare, dels fordi et forholdsvis stort Antal af disse vare barnløse, dels fordi der i de øvrige Ægteskaber var født forholdsvis faa Børn, saaledes som nedenstaaende Oversigt viser:

1	1 Ægteskab	var født	7 Børn,	altsaa ialt	7 Børn.
-	1	---	5	---	5
-	1	---	3	---	3
-	7	---	2	---	14
-	9	---	1 Barn,	---	9
-	15	---	0	---	0

1	34 Ægteskaber	var født ialt	38 Børn.		

Sammenligningsvis kan anføres, at Wilhelmi i i Kredsen Magdeburg fandt blandt 9 Ægteskaber, hvor begge Ægtefæller vare døvstumme, 4, der vare barnløse, og at der i de øvrige var avlet 11 Børn^{*)}. I Sachsen fandt derimod H. Schmalz en betydelig større Frugtbarhed i de af Døvstumme indgaaede Ægteskaber, idet der i 41 Ægteskaber sluttede mellem Døvstumme indbyrdes var avlet ialt 79 Børn, altsaa gennemsnitligt 1,9 Børn i hvert^{**}).

Endelig skal omtales, at 9 ugifte døvstumme Kvinder havde avlet ialt 14 uægte Børn. I Magdeburg fandt Wilhelmi^{***}) svarende til 519 Døv-

*) l. c. S. 74.

***) l. c. S. 139.

***) l. c. S. 74.

stumme af alle Aldre og begge Køn 21 ugifte Kvinder med Børn og H. Schmaltz*) i Sachsen 32 saadanne svarende til 1726 Døvstumme.

Den Omstændighed, at der i de af Døvstumme indgaaede Ægteskaber er avlet et forholdsvis meget ringe Antal Børn, er imidlertid i og for sig ikke et Bevis for, at Døvstumhed som saadan disponerer til eller fremkalder en mindre Frugtbarhed hos de Individier, der besidde denne Abnormitet. Der kunde nemlig tænkes forskellige Momenter, der paa en mere eller mindre fjern Maade stode i Forbindelse med de paagældende Individiers Døvstumhed, som Aarsag til det paaviste ringe Antal Børn i de omtalte Ægteskaber. Som saadanne Momenter skal jeg navnlig fremhæve følgende: høj Vielsesalder for den ene eller begge Ægtefæller — et Moment, hvis Indflydelse paa Børneantallet er paavist ved Rubin og Westergaards Undersøgelser —, fremdeles en forholdsvis tidlig Opløsning af Ægteskaberne, og endelig kunde det jo tænkes, at der netop kort forud for det Tidspunkt, Undersøgelsen omfatter, af en eller anden Grund var sluttet et forholdsvis stort Antal Ægteskaber, hvis Varighed saaledes paa nærværende Tidspunkt kun var kort.

Med Hensyn til Spørgsmaalet, hvorvidt Døvstumme overhovedet indgaa Ægteskab i en forholdsvis ældre Alder end Individier i Almindelighed, da giver omstaaende Oversigt over vore Døvstummes Vielsesalder følgende Resultater, der ere sammenlignede med de af

*) l. c. S. 139.

Rubin og Westergaard*) for de fynske Landdistrikter fundne, eftersom det overvejende Antal Døvstumme, hvis Vielsesalder her fremstilles, hørte til Landbefolkningen (jvf. S. 5).

Vielsesalder	Mænd			Kvinder		
	Døvstumme	pCt.	Landbefolkning	Døvstumme	pCt.	Landbefolkning
Under 20 Aar.....	-	-	} 17.2	-	-	3.4
20—24 -	10	12.9		12	26.7	29.7
25—29 -	23	29.9	35.5	9	20.0	34.5
30—34 -	28	36.4	21.7	10	22.2	17.1
35—44 -	14	18.2	17.6	13	28.3	11.5
45 Aar og derover.	2	2.6	8.0	1	2.2	3.8
Summa..	77	100.0	100.0	45	100.0	100.0

Det vil fremgaa af denne Oversigt, at medens Alderen 25—29 Aar er den Alder, hvori de fleste Mænd af Landbobefolkningen i Almindelighed indgaa Ægteskab, falder dette Tidspunkt for de mandlige Døvstummes Vedkommende i Alderen 30—34. Dette Forhold forklares let derved, at de døvstumme Mænds hele aandelige Udvikling foregaar langsommere end ikke døvstumme Mænds (man erindre saaledes f. Ex., at hines Skolealder først begynder med det 8de Aar), hvorfor de utvivlsomt ogsaa senere komme i en selvstændig Livsstilling. Hvad de døvstumme Kvinder angaar, fremgaar det af den nævnte Oversigt, at omtrent forholdsvis lige

*) l. c. S. 57 og 58.

saa mange af disse indtræder i Ægteskab i 20—24 Aars Alderen som Tilfældet er med ikke døvstumme Kvinder, men at der desuden er forholdsvis langt flere døvstumme Kvinder, der ere blevne gifte i 35—44 Aars Alderen, end der er ikke døvstumme Kvinder, som indgaa Ægteskab i denne Alder. Dette sidste Forhold kan næppe udelukkende søges i de samme Aarsager, som nævnt for Mændenes Vedkommende, men skyldes maaske, da de Tal, som ligge til Grund for Forholdsberegningen, ere meget smaa, tilfældige Omstændigheder.

For imidlertid at belyse stærkere Betydningen af det Moment, som en høj Vielsesalder eventuelt har paa det fundne ringe Børneantal i de Døvstummes Ægteskaber, er det nødvendigt at undersøge Vielsesalderen for samtlige de Individuer, der have indgaaet Ægteskab med Døvstumme, hvadenten begge eller kun den ene Part vare døvstumme. Der fandtes paa Indberetningerne Oplysninger om 90 Mænd og 87 Kvinder:

Vielsesalder	Mænd			Kvinder		
	Døvt. eller gifte med døvt. Kvind.	pCt. af disse	Land-befolkning	Døvt. eller gifte med døvt. Kvind.	pCt. af disse	Land-befolkning
Under 20 Aar	-	-	17.2	2	2.3	3.4
20—24 -	13	14.4		24	27.6	29.7
25—29 -	26	28.9	35.5	26	29.9	34.5
30—34 -	31	34.5	21.7	17	19.5	17.4
35—44 -	12	13.3	17.3	16	18.4	11.5
45 Aar og derover.	8	8.9	8.0	2	2.3	3.3
Summa..	90	100.0	100.0	87	100.0	100.0

Denne Oversigt viser for Mændenes Vedkommende en i Forhold til den øvrige Befolkning højere Vielsesalder, der temmelig godt svarer til den for døvstumme Mænd fundne (se S. 24). Derimod vil en Sammenligning mellem de to Oversigter for Kvindernes Vedkommende vise, at Vielsesalderen for de døvstumme Kvinder og de ikke døvstumme Kvinder gifte med døvstumme Mænd tagne under ét er ikke saa lidt lavere end den er for de døvstumme Kvinders Vedkommende alene, og det vil endvidere ses, at hines Vielsesalder ikke afviger synderligt fra den øvrige Befolknings. Dette sidste Forhold maa nødvendigvis i høj Grad svække Betydningen af en højere Vielsesalder som delvis Aarsag til det ringe Børneantal i de Ægteskaber, Landets døvstumme Mænd og Kvinder have indgaaet indbyrdes eller med ikke døvstumme Individier, men paa den anden Side har dette Moment dog utvivlsomt gjort sig stærkt gældende som Aarsag til det lave Børneantal i de Ægteskaber, de døvstumme Kvinder have indgaaet, idet forholdsvis mange af disse vare blevne gifte i en fremrykket Alder (se S. 24).

Hvad dernæst angaar Betydningen af forholdsvis tidlig Død eller hyppig Skilsmisse som delvis Aarsag til Ufrugtbarheden i de af Døvstumme indgaaede ægteskabelige Forbindelser, da tyder den S. 39 omtalte forholdsvis noget større Dødelighed blandt de yngre Aldersklasser af voxne Døvstumme sammenlignet med den øvrige Befolkning muligvis paa, at det første af disse Momenter har udøvet nogen — omend neppe stor — Indflydelse. Saavidt man tør slutte af de smaa Tal, det

her drejer sig om, synes der imidlertid ikke at være forholdsvis mange Enkemænd og Enker i Døvstummebefolkningen (se S. 17), hvorimod Antallet af Fraskilte er forholdsvis betydeligt; men det absolute Antal Individer, der her regnes med, er dog saa ringe, at man neppe heller kan tildele dette Moment nogen Betydning.

Medens man saaledes kun med Forbehold tør tildele de i det Foregaaende fremdragne Forhold nogen Betydning som Aarsager til det tidligere paaviste forholdsvis ringe Antal Børn, avlede i de af Døvstumme indgaaede Ægteskaber, maa derimod den Omstændighed, at et forholdsvis stort Antal af disse kun havde bestaaet i kort Tid paa det Tidspunkt, nærværende Undersøgelse omfatter, spille en meget betydelig Rolle i saa Henseende. Det viser sig nemlig, at ikke mindre end 35 af de 100 af Døvstumme indgaaede Ægteskaber, der her ere Genstand for Undersøgelse, altsaa over en Trediedel af de af Døvstumme indgaaede ægteskabelige Forbindelser havde varet under 5 Aar — et Forhold, hvis store Betydning be-lyses stærkt af de af Rubin og Westergaard foretagne Undersøgelser af Ægteskaber i Almindelighed, hvis Resultater i omstaaende Oversigt ere vedføjede*).

Denne Oversigt viser, at det ringe Antal Børn pr. Par i de af Døvstumme indgaaede Ægteskaber for en stor Del skyldes den Omstændighed, at de Forbindelser, der paa det Tidspunkt, Undersøgelsen omfatter, havde varet under 5 Aar, havde lagt Spiren til saa

*), l. c. S. 80.

Ægteskabets Varighed	Bøge Ægte- fæller døvsomme		Manden alene døvsunn		Konen alene døvsunn		Samtlige Ægteskaber		Antal Børn pr. Par i disse	Antal Børn pr. Par i alm. Ægteskaber
	Antal Ægteskaber	Antal Børn	Antal Ægteskaber	Antal Børn	Antal Ægteskaber	Antal Børn	Antal Ægteskaber	Antal Børn		
Under 5 Aar.....	17	11	15	15	3	5	35	31	0,88	1,18
5—9 -	8	21	11	28	4	10	23	59	2,57	2,63
10—14 -	4	4	8	33	3	12	15	49	3,27	3,64
15—24 -	1	-	6	22	2	1	9	23	2,55	4,05
25 - og derover..	2	1	4	9	1	3	7	13	1,86	4,94
Uangivon Varighed	2	1	3	-	4	7	9	8	0,88	0,90
Summa..	51	38	47	107	17	38	98	183	1,88	3,07

faa Børn. Den viser fremdeles, at Børneantallet i disse Forbindelser er en Del mindre end det af Rubin og Westergaard for Ægteskaber af samme Varighed i den øvrige Befolkning fundne — et Forhold, der dog maaske udelukkende skyldes den Omstændighed, at et forholdsvis ikke ringe Antal af disse Ægteskaber, indgaaede af Døvtumme, havde kun varet 1 Aar eller derunder (ialt 12 af de 35 Ægteskaber). Det vil endvidere ses, at de af Døvtumme indgaaede Ægteskaber, der havde varet fra 5—15 Aar, kun havde været lidet mindre frugtbare end de tilsvarende Ægteskaber i den øvrige Befolkning, medens derimod Børneantallet pr. Par i de af Døvtumme sluttede ægteskabelige Forbindelser, der havde varet over 15 Aar, var betydelig mindre end Børneantallet i de tilsvarende Forbindelser i den øvrige Befolkning. Dette sidste Forhold synes ved første Øjekast temmelig uforklarligt. Det fremgaar imidlertid af en nøjere Undersøgelse af disse Forbindelser blandt Døvtumme, at Børneantallet pr. Par er trykket saa stærkt ned væsentligst derved, at 5 af de 16 Ægteskaber, denne Gruppe omfatter, have været sterile, hvilket altsaa viser et Procentantal af 31 i denne Gruppe, medens Rubin og Westergaard kun fandt 12 pCt. af Ægteskaber af samme Varighed uden Børn. Der er saaledes Grund til at antage, at det omtalte Forhold i denne Gruppe af Døvtumme indgaaede Ægteskaber skyldes tilfældige Omstændigheders Indvirkning paa de smaa Tal, der her opereres med, og da de kvindelige Ægtefæller i alle de 5 nævnte sterile Ægteskaber vare indtraadte i en Alder af respektive 36, 38, 40, 41 og 51 Aar, er der Grund til at antage, at en væsentlig Aarsag

til Ufrugtbarheden i disse Forbindelser har været den Omstændighed, at Kvinderne have sluttet disse i en forholdsvis temmelig fremrykket Alder.

Ifølge det i det Forudgaaende Udviklede er der saaledes Grund til at antage, at det i de Døvstummes Ægteskaber paaviste ringe Børneantal pr. Par for Danmarks Vedkommende for en Del skyldes den Omstændighed, at Gennemsnitsalderen for de Døvstummes og deres ikke døvstumme Ægtefællers Indtrædelse i Ægteskab er noget højere end den er i den øvrige Befolkning (hvilket navnlig er fremtrædende for de døvstumme Kvinders Vedkommende), men den væsentligste Aarsag maa søges i den Omstændighed, at der paa det Tidspunkt, nærværende Undersøgelse omfatter, fandtes forholdsvis mange Ægteskaber, der kun havde været en kort Tid. Det sidste Forhold skyldes utvivlsomt de Døvstummes stedse stigende Tilbøjelighed til at indgaa ægteskabelige Forbindelser, hvilket navnlig kan ses deraf, at medens der i Aaret 1850 kun fandtes 32 ægteviede Døvstumme svarende til en Døvstummebefolkning paa 737 Individier*), fandtes der i 1886 mindst 151 saadanne (o: 127 ægteviede i Købstæderne og paa Landet og mindst 12 Ægteskaber i København, sluttede mellem Døvstumme indbyrdes) svarende til 1255 døvstumme Individier. En Sammenligning mellem Størrelsen af de forskellige Ægteskabsgrupper, ordnede efter Ægteskabets

*) Meddelelser fra det statistiske Bureau. 1ste Samling. København 1852. S. 207.

Varighed, i Døvstummebefolkningen paa den ene Side og København Befolkning paa den anden Side, saaledes som fremstillet af Rubin og Westergaard, viser ogsaa ganske det samme Forhold: et forholdsvis stort Antal unge Ægteskaber og et tilsvarende ringe Antal ældre Ægteskaber i Døvstummebefolkningen, saaledes som det fremgaar af nedenstaaende Oversigt, hvor kun ere medtagne de af Døvstumme indgaaede ægteskabelige Forbindelser, hvis Varighed er kendt (sammenlign S. 28).

Ægteskabets Varighed	Døvstumme		Kbhvns. Befolkning
	Antal Ægteskaber	Disse udtrykt i pCt.	pCt.
Under 5 Aar	35	39,8	28,8
5—9 -	24	27,0	21,5
10—14 -	14	15,7	15,2
15—24 -	9	10,1	20,3
25 - og derover	7	7,9	14,2
Summa..	89	100,0	100,0

Hvorvidt de i det Forudgaaende udviklede Momenter ere i Stand til alene at forklare den i Døvstummes Ægteskaber overalt paaviste ringe Produktivitet, eller om der ogsaa er andre Aarsager hertil, og i sidste Henseende navnlig, hvorvidt der ogsaa er andre paavirkende Indflydelser, der staa i mere direkte Forbindelse med den Abnormitet, de døvstumme Individuer frembyde — derom tør man, i Betragtning af nærværende Materiales

*) l. c. S. 21 og 23.

Lidenhed, og i Betragtning af, at der ikke foreligger Oplysninger andetsteds fra, kun udtale sig med stort Forbehold. Theoretiske Betragtninger paa Grundlag af vort nuværende Kendskab til Døvstumhedens Væsen og Natur synes ikke at tale til Fordel for den Anskuelse, at Døvstumhed i Almindelighed i og for sig er en patologisk Tilstand, der medfører mindre Avledygtighed hos de paagældende Individier. Paa den anden Side taler dog meget for, at Døvstumhed undertiden optræder som en medfødt abnorm Tilstand i Slægter, der frembyde Tegn paa Degeneration, og i saadanne Tilfælde turde der maaske vise sig Ufrugtbarhed eller ringe Frugtbarhed i Afkommet af den Døvstumme, hvilket Forhold saaledes maatte siges at skyldes Aarsager, der staa i nøjeste Forbindelse med Døvstumhedens Væsen og Natur.

Det skal endelig kortelig omtales, at af de 183 Børn, der vare fødte i de S. 21 omtalte 97 Ægteskaber, hvor den ene eller begge Ægtefæller vare døvstumme, vare de 89 mandlige og de 94 kvindelige Individier. Af disse var der — paa det Tidspunkt, denne Undersøgelse foretoges — døde ialt 41 Individier (7 Dødfødte medregnede), hvilket saaledes giver en Dødelighedskvotient af 22 pCt. Til Sammenligning kan anføres, at Rubin og Westergaard i de af dem i København undersøgte Ægteskaber fandt en Dødelighedskvotient af 30,1 pCt. blandt de i disse avlede Børn*). I Betragtning af vort Materiales Lidenhed er der neppe Grund til at anse Forskellen mellem de to Kvotienter for værende af nogen Betydning.

*) l. c. S. 96.

Det fortjener at fremhæves, at ikke et eneste blandt de af Døvstumme avlede Børn selv var døvstumt — et Forhold, der er ret ejendommeligt, og ikke staar i Modstrid med andre Undersøgere, og som tyder bestemt hen paa, at Døvstumhed ikke er arvelig i den direkte Linje.

Det staar endnu tilbage at besvare Spørgsmaalet om, hvorledes det gaar det døvstumme Gennemsnitsmenneske senere i Livet, efter at vi i det Forudgaaende have set dets Skæbne under Opvæksten og ved dets Indtrædelse i det praktiske Liv. Det viser sig da, at et forholdsvis ret betydeligt Antal Døvstumme have Vanskelighed ved at klare sig ved egen Hjælp i Kampen for Tilværelsen, idet næsten Halvdelen af de Døvstumme efter 20 Aars Alderen maa ty til Andres Hjælp. En Bearbejdelse af de S. 2 omtalte Indberetningers Spørgsmaal Nr. 5 giver nemlig følgende Resultat for de Døvstummes Vedkommende, der vare over 20 Aar (sammenlign S. 16).

	Mænd		Kvinder		Til- sammen	
	Antal	pCt.	Antal	pCt.	Antal	pCt.
Ernære sig selv	188	67.6	96	37.5	284	53.2
Opholde sig hos Familien	28	10.1	69	26.9	97	18.2
Understøttes af Familien	12	4.3	23	9.0	35	6.5
Understøttes af Private	11	4.0	9	3.5	20	3.7
Understøttes af det Offentlige.....	25	9.0	44	17.2	69	13.0
Fattighuslemmer	9	3.2	11	4.3	20	3.7
Uden Oplysninger	5	1.8	4	1.6	9	1.7
Summa..	278	100.0	256	100.0	534	100.0

Det fremgaar imidlertid af denne Oversigt, at der er en ret stor Forskel paa de døvstumme Mænds og Kvinders Skæbne, idet omtrent to Trediedele af de voxne døvstumme Mænd vare i Stand til at ernære sig selv, medens dette kun var Tilfældet med noget over en Trediedel af Kvinderne, af hvilke et forholdsvis stort Antal opholdt sig hos deres Paarørende, ligesom ogsaa en i Forhold til Mændenes Antal ret betydelig Del nød Hjælp af det Offentlige. Det Antal Døvstumme, der havde Ophold paa Landets Fattiggaarde, belyser dog navnlig stærkt, i hvilken Udstrækning de Døvstumme er nødte til at ty til Andres Hjælp, idet 3.3 pCt. af Mændene og 4.3 pCt. af Kvinderne vare Fattighuslemmer, medens de tilsvarende Tal af »Almissenydere» (hvorved forstaaes saadanne Personer, der udelukkende eller fornemlig leve af Understøttelse fra Fattigvæsenet) for den samlede Befolkning ved Folketællingen 1880 vare 1.31 og 1.91 svarende til 100 Individer af alle Aldre, medens Procenttallet af døvstumme Fattiglemmer er udregnet i Forhold til Døvstumme paa 20 Aar og derover.

Den store Udstrækning, i hvilken de Døvstumme saaledes maa opgive at ernære sig selv fuldstændigt eller delvis, efter at de ere komne ud i Livet, viser klart, i hvilken betydelig Grad Manglen paa Hørelse og Taleevne indskrænker et Individ Evne til at sikre sig en gunstig Plads i Kampen for Tilværelsen. Hertil bidrager utvivlsomt ogsaa det S. 12 omtalte Forhold, at den Døvstummes aandelige Produktionsevne i en Del Tilfælde er forringet paa Grund af Aarsager, der staa i nøjeste Forbindelse med Døvstumheden. Og naar For-

holdet er saaledes i Danmark, hvor der i særlig Grad fra Statens Side er draget Omsorg for de Døvsstummets Uddannelse, hvorledes maa det da ikke være i de fleste andre Lande, hvor hele Døvsstummevæsenets Ordning er mindre udviklet? Blandt de Bestræbelser, der fra Døvsstumme-Pædagogernes Side have været rettede paa at sikre den Døvsstumme en gunstigere Stilling i det praktiske Liv, maa særlig fremhæves de, der have gaaet ud paa at lære den Døvsstumme at aflæse Tale fra Andres Mund og selv at udtrykke sig mundtlig. At dømme efter Svarene paa Indberetningerne fra 1886 synes det imidlertid som om de energiske Bestræbelser, der have været udfoldede herhjemme i de senere Decennier, endnu ikke have baaret Frugt, idet, som det fremgaar af nedenstaaende Oversigt, kun 7,1 pCt. af de Døvsstumme, som havde forladt Døvsstummeinstitutterne eller vare konfirmerede, benyttede sig udelukkende af mundtlig Tale som Meddelelsesmiddel.

Meddelelsesmiddel	Mænd	Kvinder	Til- sammen	pCt.
Udelukkende mundtlig Tale.....	19	22	41	7,1
Mundtlig Tale i Forbindelse med de andre Meddelelsesmidler.....	41	44	85	14,6
Udelukkende Tegnsprog.....	48	56	104	18,1
Udelukkende Skriftsprog.....	20	11	31	5,4
Udelukkende Haandalfabet.....	26	20	46	8,0
Forskellige Kombinationer af de tre sidstnævnte Meddelelsesmidler.....	132	116	248	43,1
Intet Meddelelsesmiddel opgivet.....	11	9	20	3,5
Summa..	297	278	575	100,0

Det vil være Fremtiden forbeholdt at vise, hvorvidt Oprettelsen af det kgl. Døvstummeinstitut i Fredericia i 1880 vil fremkalde nogen Forbedring i dette Forhold. Foranstaaende Oversigt viser tillige, at et meget betydeligt Antal Døvstumme bruge en Kombination af Haandalfabet, Tegn- og Skriftsprog, enten saaledes, at to af disse Meddelelsesmidler bruges sammen, eller ogsaa saaledes, at alle tre forenede benyttes.

Til Belysning af de Døvstummes sociale Forhold skal endelig den imellem dem herskende Dødelighed omtales. Det vil indses, at der imidlertid ikke kan være Tale om at udfinde Dødeligheden mellem døvstumme Børn under 8 Aars Alderen i Betragtning af den Kendsgerning, at mange døvstumme Børn først opføres paa Indberetningerne, naar de opnaa den skolepligtige Alder, dels fordi deres Paarørende ofte nære et vedholdende Haab om, at Hørelsen vil bedre sig med Tiden, dels ogsaa fordi Enkelte overhovedet søge at unddrage deres døvstumme Børn Statens Kontrol (se S. 11), dels endelig fordi Manglen undertiden erkendes paafaldende sent af Barnets Omgivelser. Til Belysning af Dødeligheden mellem Døvstumme fra 8 Aars Alderen og indtil den Alder, da de blive konfirmerede, foreligger der fra afdøde Pastor Malling-Hansens Side et fortrinligt lille Arbejde*), hvori er fremstillet Dødelighedsforholdene i det kgl. Døvstumme-Institut i København fra 1824 til 1879. Ifølge de af Malling-Hansen anstillede Undersøgelser døde i de 16 Aar fra 1824 til 1839 31 pCt., eller henved en Trediedel af Institutets Elever under deres Ophold her; i disse 16 Aar havde

*) Om Dødeligheden mellem Eleverne paa det kgl. Døvstumme-Institut i Tiden fra 1824—1879. København 1880.

Anstalten gennemsnitlig 85 Elever om Aaret, af hvilke aarligt døde 5. Den aarlige Dødelighed var saaledes i denne Periode ikke mindre end 6 pCt. I de 30 Aar fra 1840 (efter at den nuværende Bygning paa Citadelsvejen var taget i Brug i Midten af 1839), og indtil 1869, formindskedes Dødeligheden betydeligt, idet nu ikke mere end 14 pCt. af Eleverne døde under deres Ophold paa Institutet; da den gennemsnitlige aarlige Belægning i denne Periode var 107 Elever og 27 af disse døde om Aaret, var altsaa den aarlige Dødelighed omtrent 2,5 pCt. i disse 30 Aar. I Tiaaret 1870—79 aftog herefter Dødeligheden blandt Eleverne saa stærkt, at kun 2,2 pCt. af dem døde under deres Ophold paa Anstalten; da den aarlige Gennemsnitsbelægning udgjorde 123 Elever i denne Tidsperiode, og der heraf aarligt døde 0,4 Elev, var altsaa den aarlige Dødelighed bleven reduceret til 0,3 pCt., medens Dødeligheden mellem normale Børn af den samme Alder som de døvstumme Elever er dobbelt saa stor, nemlig 0,6 pCt. Disse Oplysninger pege bestemt hen paa, at Dødelighedsforholdene ikke ere ugunstigere blandt døvstumme end blandt normale Børn, naar de døvstumme Børn anbringes under gode hygiejniske Forhold, og der er ifølge disse Undersøgelser Grund til at antage, at den større Dødelighed blandt Elever paa Døvstummeanstalter, hvorom der berettes fra andre Steder, særlig i en tidligere Periode, skyldes den Omstændighed, at Børnene have været anbragte under uheldige hygiejniske Forhold, saaledes som de notorisk vare i ældre Tider paa det kgl. Døvstumme-Institut i København.

Til Grundlag for en Undersøgelse af Dødeligheden

mellem Dødstemme efter det 20de Aar er benyttet samtlige til Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet indsendte Indberetninger om disse i Tiaaret 1879—1888*). Resultaterne heraf ere fremstillede i nedenstaaende Oversigt, idet der til Sammenligning er vedføjet det Antal Døde, man kunde have ventet i hver Aldersklasse svarende til det samme Antal Individier efter den af Th. Sørensen for Arbejderbefolkningen i København fundne**) og den af Rubin og Westergaard i de fynske Landdistrikter for den jordløse Husmandsklasse beregnede***).

	Mænd				Kvinder			
	Antal levende Dødstemme	Af disse døde aarlig	Af det samme Antal af Arbejdskl. kunde ventes	Af det samme Antal af Husmandskl. kunde ventes	Antal levende Dødstemme	Af disse døde aarlig	Af det samme Antal af Arbejdskl. kunde ventes	Af det samme Antal af Husmandskl. kunde ventes
20—25 Aar	435	-	3	3	458	10	3	3
25—35 —	902	14	9	4	831	27	6	6
35—45 —	798	19	15	4	674	15	9	6
45—55 —	398	23	14	3	410	14	8	4
55—65 —	362	15	23	8	290	7	11	5
65—75 —	187	13	20	10	179	2	14	9
75 Aar og derover	29	6	6	13	57	6	11	22
Summa..	3111	90	90	45	2899	81	62	55

*) For den sagkyndige Bistand, som Hr. Dr. med. J. Carlsen har ydet mig ved Udarbejdelsen af de nedenfor fremstillede Resultater, ligesom ogsaa ved tidligere Lejligheder, er det mig en kær Pligt her at aflægge min bedste Tak.

**) De økonomiske Forholds og Beskæftigelsens Indflydelse paa Dødeligheden. København 1884. S. 13.

***) Landbefolkningens Dødelighed i Fyns Stift. København 1886. S. 82.

Det fremgaar af denne Oversigt, at en Sammenligning mellem det Antal mandlige Døvstumme, der ere døde indenfor hver Aldersklasse og det Antal Dødsfald, man skulde have ventet efter Beregningen af Dødeligheden mellem jordløse Husmænd — en Samfundsklasse, som et stort Antal Døvstumme netop tilhører eller ere ligestillede med i social Henseende — viser, at der indenfor den nævnte Tidsperiode er indtruffet betydelig flere Dødsfald i den mandlige Døvstummebefolkning, end man skulde have ventet, og at dette navnlig hidrører fra en forholdsvis stor Dødelighed i Alderen 25—65 Aar. Det maa dog i saa Henseende fremhæves, at de af Rubin og Westergaard fundne Resultater hidrøre fra Landdistrikter med usædvanlig gunstige Dødelighedsforhold. Det vil derimod ses, at det fundne Antal Døde blandt døvstumme Mænd er nøjagtig lig med det efter Dødelighedsforholdene blandt Arbejderklassen i København beregnede, og at den indenfor de forskellige Aldersklasse fundne Forskel ikke er større end at den lader sig forklare af Tilfældigheder, fremkaldte ved det afbenyttede Materiales Lidenhed. Hvis man altsaa tør gaa ud fra, at de afbenyttede Indberetninger virkelig omfatte samtlige de i Landet boende Døvstumme (hvilket meget taler for at man kan, bl. a. de S. 4 anførte Grunde), og at hvert Aars Afgang skyldes Dødsfald (hvilket man sikkert er berettiget til at antage, eftersom Udvandring saa godt som slet ikke finder Sted i Døvstummebefolkningen), vil det ses, at Dødeligheden blandt voxne mandlige

Døvstumme svarer temmelig nøje til Dødeligheden hos den Samfundsklasse, der her i Landet opviser den største Dødelighed (jvf. Th. Sørensen, l. c. S. 18 o. flg.).

En Sammenligning mellem det fundne og det beregnede Antal Døde blandt den voxne kvindelige Døvstummebefolkning paa den ene Side og blandt voxne Kvinder af den jordløse Husmandsklasse paa den anden Side viser ligeledes en betydelig større Dødelighed blandt voxne døvstumme Kvinder end man skulde have ventet. En Sammenligning med Dødeligheden blandt Kvinder tilhørende Arbejderklassen viser mærkelig nok en endnu større Forskel, der navnlig er fremkaldt ved en betydelig større Dødelighed blandt døvstumme Kvinder i Alderen 20—25. Dette kan dog maaske tildels forklares ved, at der blandt Kvinder af Arbejderklassen i København i denne Aldersklasse findes et forholdsvis stort Antal Tjenestepiger, hvis Dødelighedsforhold stille sig meget gunstigt, eftersom ifølge Th. Sørensen*) Afvigelsen mellem det fundne og det beregnede Antal Døde her udgør ikke mindre end 66 pCt. Det fundne Antal døde blandt Kvinder af Døvstummebefolkningen er imidlertid saa betydeligt i Aldersklassen 20—35, at det sidst omtalte Forhold næppe alene er i Stand til at forklare dette, og der paa-trænger sig derfor uvilkaarligt den Formodning, at der virkelig findes en forholdsvis betydelig Dødelighed blandt unge døvstumme Kvinder. Denne Formodning bestyrkes i høj Grad derved, at Dr.

*) l. c. S. 94.

Uchermann paa Grundlag af sine Undersøgelser i Norge fornylig er kommen til et Resultat, der gaar ganske i samme Retning som de her fremstillede*); men nogen Forklaring herpaa er det vanskeligt at give.

Den i Døvstummebefolkningen saaledes paaviste høje Dødelighed staar næppe i direkte Afhængighedsforhold til Døvstumbheden som saadan, men forklares naturligt ved de i det Forudgaaende omtalte mindre gunstige sociale og deraf følgende uheldige hygiejniske Forhold, hvorunder denne Befolkning lever. De S. 36 omtalte Undersøgelser af Malling-Hansen pege i alt Fald bestemt hen paa, at døvstumme Individier ikke have nogen større Dødelighed end normale, naar de anbringes under gunstige hygiejniske Betingelser.

Hermed ere de Oplysninger udtømte, som kunne tilvejebringes til Belysning af de Døvstummes sociale Forhold og Dødelighed i Danmark ad de S. 3 nævnte Veje. Det Billede af de Døvstummes Liv og Færden, der her er oprullet paa Grundlag af disse Oplysninger, er i mange Henseender langt fra lyst, uagtet netop vort Land stedse er gaaet ærefuldt i Spidsen for Reformerne paa Døvstummevæsenets Omraade. Der paatrænger sig derfor uvilkaarligt det Spørgsmaal, om der ikke ved privat eller offentligt Initiativ kunde træffes Foranstaltninger til at forbedre de Forhold, hvorunder vore Døvstumme lever, og navnlig — forekommer det mig — om ikke den store Om-

*) Døvstumbhed især i Norge. Norsk Magazin for Lægevidenskaben. 1890. S. 911.

sorg, der her hjemme vises de Døvstumme under deres Opvæxt, kunde udvides til ogsaa at omfatte dem, naar de ere traadte ud i Livet og have begyndt paa den for dem ret ofte haarde Kamp for Tilværelsen. Besvarelsen af dette Spørgsmaal ligger imidlertid udenfor dette Arbejdes Ramme.